

Seminární práce

Předmět: Antické reálie

Vyučující: Mgr. Miroslav Novák

Student: Lucie Vidličková

Pohřební zvyky s ohledem na nekropoli Furni v Archanes

V této práci bych se ráda zaměřila na určité zvláštnosti před-palácových mínojských pohřebních zvyků (tedy zvyků ve fázi EM I – MM IA), které si zaslouží pozornost. Při podrobnějším pozorování je možné si všimnout určitých oblastních odlišností typických pro toto období. Tak například na severu Kréty převládají pravoúhlé hrobky, zatímco kruhové hrobky tedy tholy převládají na jihu, hlavně v oblasti Messarské pláně. Zatímco na východě a západě ostrova jsou stále populární pohřby v jeskyních. Hrobky ve tvaru cisty jsou dalším typem užívaným na Krétě a objevují se na některých nalezištích na severovýchodě ostrova (Mochlós, Pseira, Zakros, Agía Photia). Jde o typ soudobě užívaný v Kykladech. Na Krétě jsou tyto pohřby poměrně vzácné. Tento typ zde končí již ve fázi EM a je zcela jistě důsledkem silného kykladského vlivu zjizitelného v různých oblastech Kréty ve fázi EM II. Na nalezišti Agía Photia prozrazují nálezy keramiky a bronzových předmětů z hrobek silný vztah ke Kykladským ostrovům již od počátku ranně mínojského období. Všechny tyto formy pohřbů (kromě pohřbívání v jeskyních, které je pozůstatkem z neolitického období a pohřbů v sarkofázích tvaru cisty, které jsou zvykem převzatým z Kyklad) jsou hromadné a nadzemní. Důležité je i jejich dlouhé užívání, které má někdy rozpětí více než tisíc let.

Během před-palácového období a období starých paláců byly umísťovány pohřby v rozličných budovách na zemi s tělem ve skrčené pozici a většinou na pravém boku jak lze pozorovat ve výborně zachovaných pohřbech v pohřebních budovách 7 a 18 ve Furni, jenž jsem si vybrala jako příklad nejen pohřebních zvyků, ale i jako architektury.

Pohřební budova 7 byla užívána pro pohřby ve fázi MM IA. Jde o jednu z nejdůležitějších před-palácových budov ve Furni jak je zřejmé již z jejího centrálního umístění na pohřebišti. I přesto, že byla vystavěna velmi kvalitně je dnes její zachování velmi špatné, jelikož byla poškozena konstrukcí tholové hrobky B. Skládá se z 6 místností, z nichž některé mají dlážděné podlahy. Dvě z těchto místností leží pod východní částí "pilířové kryty" komplexu tholové hrobky B, další dvě místnosti před schodištěm komplexu tholové hrobky B, z nichž západní místnost obsahovala lebky a kosti umístěné na zemi. Bylo zde nalezeno celkem šest lebek. Na různých místech Kréty docházelo k tomu, že byly nacházeny v sekundárních pohřbech jen lebky jako nejdůležitější pozůstatky zesnulého, které byly přeneseny v mnoha případech z tholových hrobek pro uvolnění místa. Východní z těchto místností před schodištěm byla neporušená a pohřební vrstva obsahovala 6 sarkofágů a depozit lebek na vydlážděné zemi. Pod jedním sarkofágem byl pak nalezen skeleton ve skrčené pozici.

Ostatní pohřby byly umístěné na zemi a obsahovaly celkem 14 lebek. Dalších patnáct bylo nalezeno mezi sarkofágy a to hlavně směrem na severovýchod. Pátá místnost se nalézá východně od dromu tholové hrobky B a její pohřební vrstva je velmi zajímavá. V jižní části pokoje podél východní stěny bylo tělo ve skrčené pozici. Jediná část lebky na původním místě byla spodní čelist pod níž byl umístěn bezuchý konický pohár. Zbytek hlavy byl oddělen od těla a nalezen obrácený, blízko nohou s bezuchým konickým pohárkem také převráceným a umístěným nad touto lebkou. V blízkosti pak byla nalezena spodní část velké vázy s omítkou vně i uvnitř a bronzová figurka. Šestá místnost byla pod jihozápadní vedlejší místností tholu B, z ní se zachovala část zdi a dláždění. Také v jižní části západního křídla schodiště tholu B se našla vrstva, která patřila pravděpodobně pohřební budově 7 a skládala se z 15 lebek a velkého množství kostí.

V případě budovy 18, která patří mezi největší pohřební budovy ve Furni je situace podobná. Tato pohřební budova obsahuje 10 místností, první z nich byly postaveny ve fázi EM III a jednalo se nepochybně o tři jižní místnosti, které nemají vstupy. Pohřby a nánosy z fází EM III – MM IA zde byly vkládány seshora. V západní z těchto místností byla nejvyšší pohřební vrstva silně porušena. Prostřední obsahovala 3 sarkofágy a 59 lebek rozptýlených po celé místnosti s nemnohými dary. Třetí nejnižší vrstva obsahovala 7 lebek. V druhé místnosti bylo 18 pohřbů na zemi v posloupných vrstvách doprovázené v tomto případě velkým množstvím darů. Ostatních sedm místností, které obsahují pohřby až do fáze MM II byly přistavěny později a byly užívány hlavně pro individuální pohřby v sarkofázích, typu pithoi a na zemi.

Pohřby v sarkofázích a typu pithoi obsahovaly těla také ve skrčené pozici a obvykle zahrnovaly pouze samostatný pohřeb, ačkoliv někdy obsahovaly dva i více pohřbů. Nejvíce pak obvykle pět. Pithoi byly umístěny vzpřímeně a příležitostně byly nalezeny i fragmenty víček. V hrobkách fáze EM bylo často zřejmé, že dno hrobky bylo vyrovnáno vrstvou kamenů, na něž byl pohřeb umístěn. Ať už na samotnou zem či v larnaku. Tyto vrstvy kamene byly nalezeny i v tholové hrobce C ve Furni, dále v pohřební budově 13, která byla umístěná proti tholu C a ve starší vrstvě jižní místnosti pohřební budovy 18. Na uložení mrtvého těla ve skrčené pozici byly rozvinuty rozsáhlé diskuze ať už šlo o interpretaci této pozice s polohou ve spánku a jejím odkazem na věčný spánek či náhledu, že tato pozice připomíná polohu embrya v děloze a tímto pak zdůrazňuje

rovnost a shodnost počátku a konce života. Dále však musíme brát ohled na fakt, že i přes možné náboženské přesvědčení a víru byla skrčená pozice těla velmi praktická. Ať už byl pohřeb v sarkofágu, typu pithoi či na zemi, prostor, který byl k dispozici pro početné společenství byl minimální, jak vidíme i na častých přístavbách. Z průzkumů je zřejmé, že všechny pohřební budovy na pohřebišti Furni byly značně přeplněné. Pohřby v posloupných úrovních, někdy i umístěné na sebe naznačují nedostatek volného místa, což někdy vedlo i k nánosům mezi jednotlivými pohřebními budovami. To se týká i oblasti podél skal na pohřebišti Furni.

Dětská těla byla uložena na zemi zřídka, častěji pak jsou v malých sarkofázích (jako například v horní vrstvě pohřební budovy 19). Vyskytují se i dětské pohřby typu pithoi, někdy dokonce i v kuchyňských nádobách. Přesto, že se pohřby v sarkofázích objevují již od fáze EM II, jak je zaznamenáno v nižších vrstvách tholové hrobky E, jsou nalézány ve skromném počtu v porovnání s těly umístěnými na zemi. Od fáze EM III až do konce období starých paláců pak bývá uložení těla v sarkofágu hlavním pohřebním zvykem.

Zpracovala Lucie Vidličková na základě literatury:

Sakellarakis, Yannis and Éfi Sapouna-Sakellarakis, *Archanes. Minoan Crete in a New Light*. Ammos Publications 1. 960-202-167-5 (Vol.1), 960-202-169-1 (set), 1997

Sakellarakis, Yannis and Éfi Sapouna-Sakellarakis, *Archanes. Minoan Crete in a New Light*. Ammos Publications 2. 960-202-168-3 (Vol.2), 960-202-169-1 (set)., 1997

Sakellarakis, Yannis and Éfi Sapouna-Sakellarakis, *Archanes*. Ekdotike Athenon S.A. (Athens), 2002

Pohřebiště Furni-mapa

